

Falusi karácsony

1810-ben, azaz száz éve hunyt el irodalmunk meghatározó alakja, Mikszáth Kálmán. Ennek emlékére a rövidesen véget érő 2010-et Mikszáth-évvé nyilvánították. Az esztendő során számos ünnepséggel és egy induló új életműsorozattal tisztelegtek a „nagy palóc” emléke előtt. Szerkesztőségünk most egy karácsonyi írásával egyszerre idézi fel a hétköznapi Mikszáth és az izes elbeszélő legendás alakját.

Öregszik az ember, kezd rendes lenni. Már évek óta jegyzem egy kis könyvecskébe a napi teendőimet előre. Ha aztán átszaladok egy-két lapot – az azért nem tesz semmit. Ne tessék rossz néven venni.

A mai napot nem ugrottam át. Megnézem reggel, hát csak ennyi a teendőm mára. Lacikának: lóvonatú vasutat venni. Jancsikának: kerekos cocát. A Pesti Hírlapnak: karácsonyi tárcát írni.

Sokáig elcsavarogtam a játékkereskedésekben, míg végre egy kerekos lovat találtam, aminőt Jánoska parancsolt: „hogy a nyakán haja legyen, hogy a fején kantár legyen”. Hát még a lóvonatú vasúttal mennyi dolgom volt: megvan-e rajta elől az ostornak való lyuk (mert azt a Lacika legfőképpen követeli), hát azok a szíjak felül, amikbe az utasok belefogóznak, amikor a kocsi túl van tömve, mert anélkül nem tökéletes a lóvonat. Egy szóval a kis Jézuska helyett mászkáltam egész délelőtt. (Nagy szó, hogy én valakinek a dolgát végzem, ha nem választó.) Most reciprocitásból a kis Jézuska adhatna nekem témát a magam dolgához.

Elgondolkoztam születésén, életén, halálán és feltámadásán. Hátha találnék benne valami point-ot, amit még újságírói szem nem vett észre. Lehetetlenség! Szegény Jézus! Mennyi rossz tárcát írtak már rólad az emberek a karácsonyi mellékletekre! Nem, én sokkal jobb keresztény vagyok, nem csinállok rovásodra ízléstelen, émelygős történeteket. Eleget szenvedtél már te a keresztfán! Nem is való neked lejönni ide a városokba, ahol már a gyerekek sem hiszik el a te jelenlétedet (vének azok a lelkekben), itt igazán csak a kereskedők szeretnek (még ha zsidók is), akik jó vásárt csinálnak ezen a napon.

Hanem ott künn a falvakon vagy te szép. Aranyos köntöskéd tündöklő fényével beragyogja az alacsony falusi szobákat. Ott még hisznek benned... Oda már én is szívesen követlek a fantáziámmal!

Csikorog a hó a nagy patkós csizmák alatt. Lázás sürgés-forgás van az egész faluban. Fák ünnepélyesen ütögetik össze a zúzmarás gallyaikat, a jégcsapok csillogó üde pompában lógnak le az ereszekről, az ablakok tele vannak rajzolja jégvirággal. Bent a kályhában vígan pattog a tűz, künn a konyhában kong a mozsár, amelyben a mákot törik, a szomszéd házból egy másik mozsár felel neki, sűrög-forog az asszony nép, gyúrnak, dagasztanak, kenik a kalácsot tojásárgájával... A faluban minden kémény füstöl. Fehér tejszín felhő kavarg belőle. Éles rengő hangon zúg az esti harang.

Ez az igazán szép. Mindenem meglátszik, hogy vendéget várnak.

A suhanc gyerek már hetek óta emlegeti:

– Édes szüle! Mikor lesz az a nap, ha majd úgy jóllakunk, hogy se állni, se járni, se feküdni nem fogunk tudni?

Ez az a nap. Kigyúlnak a csillagok az égen, az ablakok is megvilágosodnak. Egyszerre kihalt lesz az utca, síri csönd lepi el a tájat. Csak néha villan meg az ablak alatt, s szalad át sugarával a falon egy-egy elkésett embernek a lámpása. Ott benn ül a család az asztalnál. Lámpafény ömlik el nyájasan a hófehér abroszon. A viháncoló, türelmetlen apróságokat, akiknek ma minden szabad, nehéz mesterség féken tartani az öregeknek. Az anyjuk behozza a káposztás levest a kolbásszal, aztán a mákos gubót.

Azután a túrós csíkot. Azután a mézes ostyát (mely hetek óta fenn függött fehér asztalkendőbe bekötve a mestergerendán, hogy az imposztorok föl ne ériék), azután sertésaprólékot. Azután az almát, diót.

De már a diónál megmutatja az apjuk, hogy mit tud.

– Lassan, gyerekek! Ne kapkodjatok! A körmödre ütök, te Sári. Ami most jön, az nem bolondság. Nyúljatok be a szakajtóba, mindenitek vegyen ki egy diót. Te is, feleségem!

– Hát az mire való?

– Semmi se bizonyosabb annál. Amelyik olyan diót választott, hogy a magja egészséges, annak ugyan semmi baja sem lesz az idén. Olyan lesz, mint a halcsík. De ha a diója romlott vagy

penészes, az nem lesz ment a nyavalyáktól. Azon szerint, amint egy gerezd vagy kettő rohad el. (Bolondság ehhez képest minden doktori tudomány.)

Hanem a diókról nem lehet sokáig értekezni – kéri már azokat erősen ott kívül. Fölzeng az ablak alatt az ének. Betlehemes fiúk kántálják a kis Jézuska születési történetét. Fújja tudószakadtából a három napkeleti király: Melchior, Gáspár, Baltazár. S mihelyt királyok – mindjárt adó kell nekik. Szerencsére olcsók. Egy-két marok diót visz ki nekik Zsuzsi, s ezzel odább állnak.

Most aztán megindul a sok kérdezősködés a kicsinyek részéről. A szent legenda felkölti az érdeklődést. Hogy volt, mint volt?

– Hát igazán fölfeszítették a jó Jézust azok a csúf zsidók?

– Bizony fölfeszítették azt a keresztre. A mosolygó gyermekarcok egyszerre megnyúlnak, homlokukon egy árnyék suhan át, ajkuk nyitva marad. (Mintha most lopózkodnék be szűz lelkükbe az a mag, amelyből húsz év múlva „antiszemita voks” lesz.) Új betlehemesek jönnek-mennek, egy-két csoportot be is szólítanak, hogy a gyerekek megnézzék a Jézust, a jászolyt, a teheneket, amelyeknek a párja melengette az „istengyermekeket”. A szakajtó dió eközben persze egyre fogy. Már csak az alján csörög egy-kettő. A későn jövőknek vesztett pöre nagyon...

A diókkal fogy a vendégszeretet is. Zsuzsi a vége felé nem győz már kiszaladgálni, hogy elkeresse őket.

– Ne csipogjatok itt! Kinek énekeltek? A mi gyerekeink már alszanak. Aminthogy rendre elaludtak vagy az anyjuk, vagy az apjuk ölében. Édes szuszogásuk szelíden belevegyül a prücsök méla ciripelésébe.

Csak a nagyobbik fiú van még fent, aki az éjféle misére készül. Verebet is fogott, hogy majd a templomban szabadon eressze.

Ezer különös kérdésekkel zaklatja az öregeket.

– Rokona Mikulás a Jézusnak, hogy mind a kettő a gyerekeknek keresi a kedvét?

– Nemcsak a gyerekekre viselnek ők gondot, de a nagyokra is.

– Mért van az, édesapám, hogy a kastélyba az úri gyerekeknek többet visz a Mikulás, mint nekünk?

– Bizony nem tudom én, édes fiam.

– Meg kellene tőle kérdezni. (Ez a kópé már eszeli a szocializmust.)

– A csizma teszi fiam. Az úri gyermeké finomabb.

– De a mienk nagyobb, abba több férne.

– Bolond vagy, kis cselédkém. Ne törd a fejedet ilyeneken.

De a tudákos Miska csak nem hagyja abba:

– Hát a király fia is kiteszi a csizmáját az ablakba?

– Ki bizony. Még talán maga a király is.

– Aztán mit tett abba az idén a Mikulás?

Erre már nem tud megfelelni az öreg, de még talán én se tudnék, csak találomra. Vagy szurony volt, vagy olajág.

(1886)

Elkészült az Újbudai Civil Fórum honlapja:
www.ujbudaicivilek.hu